

توضیحی درباره مقاله «اصطلاحات نسخه‌پردازی، خوشنویسی و صورتگری در دیوان دانش مشهدی»*

محسن ذاکرالحسینی

[بعد از عنوان]

[... در] چاپ مقاله مذکور متأسفانه در مراحل ویرایش و حروف‌نگاری خطاهایی بدان راه یافته است، که برای اطلاع خوانندگان گرامی ذیلاً بدانها اشاره می‌کنم.

۱. در این مقاله، به منظور رعایت اختصار، از توضیح شواهد پرهیز کرده‌ام، اما اصطلاحات هر بیت - که از سرتاسر دیوان دانش مشهدی استخراج شده است - در اصل مقاله با قلم سیاه متمایز شده بود. در نسخه چاپی، همه شواهد منظوم (اصطلاح یا غیر اصطلاح) با قلم سیاه آمده است. این کم توجهی، بخش عمده‌ای از رنج مرا ضایع کرد. البته خوانندگان فاضل و اهل فن، خود اصطلاحات را تشخیص می‌دهند، اما تحصیل دوباره نتایجی که یک‌بار پس از صرف وقت و مداقه بسیار فراهم آمده، زحمتی را برایشان تحمیل می‌کند که ضرورت نداشت. دیگر این که ممکن است برداشت ایشان - خصوصاً در مورد ابیاتی که چند عنصر اصطلاحی در آن آمده است - با برداشت نگارنده تفاوت داشته باشد. گذشته از همه اینها، تعیین اصطلاحات برای خوانندگان علاقه‌مندی که با فنون نسخه‌پردازی و خوشنویسی و صورتگری کمتر آشنا باشند، ضرورت تام داشت.

۲. راه یافتن سه خطای انشایی به نخستین صفحه چاپی مقاله، موجب شرمندگی من شد؛ افزوده شدن کلمه «خود» (ص ۱۴۵، سطر ۵) که حشو است، افزوده شدن عبارت زاید «که از آن» (ص ۱۴۵، سطر ۳۰) که جمله را ناتندرست کرده است، و تغییر ناشیانه فعل مضارع «می‌باید داشت» به فعل ماضی «می‌بایست داشت» (ص ۱۴۵، سطر ۳۳).

۳. در اصل مقاله، نشانه «-» در آغاز بیت، برای جدا کردن شواهد از یکدیگر آمده، اما کاهش و افزایش نابجای این نشانه در آغاز بیت‌ها، وجود آن را در نسخه چاپی بی‌معنی کرده است.

۴. به جز اتصال و انفصال نامناسب برخی از کلمات مرکب، اهم غلط‌های چاپی مقاله عبارت است از: «در روزگار دانش، دانش، دفتر و دیوان شعر هر یک نسخه خطی بوده است» (ص ۱۴۶، سطر ۳۱) به جای «در روزگار دانش، دفتر و دیوان شعر هم یک نسخه خطی بوده است»، «دانش رنگینی» (ص ۱۴۷، سطر ۳) به جای «دانش ز رنگینی»، «سایه رنگین» (ص ۱۴۷، سطر ۲۷) به جای «سایه رنگین»، «سودای» (ص ۱۴۷، سطر ۳۴) به جای «سوادای»، کلمه «اثر» در آغاز سطر (ص ۱۴۸، سطر ۱۱) باید افزوده شود، کلمه «جگر» (ص ۱۴۸، سطر ۱۲) به مصراع اول تعلق دارد، «چهره پراز» (ص ۱۴۸، سطر ۲۶؛ ص ۱۵۲، سطر ۲) به جای «چهره پرداز»، کلمه «شود» (ص ۱۵۱، سطر ۲۳) به آغاز مصراع دوم تعلق دارد، «از رنگ آمیزی» (ص ۱۵۱، سطر ۲۶) به جای «ز رنگ آمیزی».

۵. عنوان «دکتر» پیش از نام مؤلف (ص ۱۵۱)، مصداق ندارد.

۶. در اصطلاحنامه (ص ۱۵۲)، چندین اصطلاح مهم نیامده است، و «رموز دفتر»، «رنگ زرد»، «کلفت»، «گلچین»، «مینا»، «نظم»، و «نور» اصطلاح نیست، و زاید است...

* عنوان از «نامه بهارستان» است.